

O PROGRAMIRANJU 42-URNEGA DELAVNIKA V OSNOVNI ŠOLI

Zakon o osnovni šoli (Ur. l. SRS, 9/68) določa z 69. členom delovno obveznost učitelja, ki naj bi bila 42 ur tedensko. V ta delovni čas šteje: poučevanje, pripravo na pouk in drugo delo, ki je v zvezi z vzgojno izobraževalno dejavnostjo šole. 71. člen zakona točneje navaja, kaj vse spada k "drugemu delu": pripravljanje nalog, razredništvo, skrb za knjižnice, kabinete, delavnice in telovadnice, dežurstvo, šolske konference, izpiti za redne učence, mentorstvo pri izvajanju prostovoljnih dejavnosti, delo s skupnostjo učencev, roditeljski sestanki, individualni stiki s starši in z drugimi osebami v zvezi z vzgojnim izobraževalnim delom, obvezno strokovno izpopolnjevanje, vodstvo šolskih kuhinj ter drugo delo v zvezi z vzgojno izobraževalno dejavnostjo šole.

Zakon torej določa, da je učitelj dolžan poleg poučevanja opravljati tudi vse ostalo delo, ki je v zvezi z vzgojno izobraževalno dejavnostjo šole. In to v okviru 42-urnega delavnika! Učna obveznost in vsa zgoraj naštetá opravila znesejo po mnenju zakonodajavcev točno 42 ur tedensko! Na podlagi katere in kakšne analize?!

Še pred desetimi leti je bil obseg učiteljevega dela občutno manjši in dosti bolj določen. Učna obveznost predmetnega učitelja je bila (kot zdaj) 22 ur tedensko, vendar se je razredništvo na vseh šolah štelo za eno učno uro (Odlok o delovni obveznosti, Ur. l. LRS, 6/56). Zdajšnji zakon šteje razredništvo k "drugim delom", kar pomeni, da predpisuje za eno uro povečano učno obveznost.

Učna obveznost učiteljev slovenščine je bila (po citiranem odloku) 20 ur tedensko, učiteljem, ki so eksperimentalno poučevali kemijo in fiziko, pa se je štelo 10 ur pouka za 11 učnih ur. Tudi tega znižanja obveznosti novi zakon ne priznava.

Obseg učiteljevega dela se je zlasti povečal, ko so bile po 1957. letu uvedene v šole prostovoljne dejavnosti. Takrat je bilo sicer rečeno, da naj "v organizacijah učencev ne sodelujejo samo prosvetni delavci, ampak tudi družbeni delavci, mladinci in drugi državljaní raznih poklicev" (Objave, 25.8.1957), vemo pa, da je vse delo obviselo na ramenih šolnikov. Zdaj zakon mentorstvo pri prostovoljnih dejavnostih enostavno šteje med učiteljeve obvezne naloge!

Ce bo učitelj vse te naloge zmogel opravljati, sestavljavcev zakona očitno ne briga. Še manj jih briga, koliko časa bo v resnici porabil zanje. Oni so problem rešili: uvedli so v šole 42-umi delavnik in s tem izenačili prosvetnega delavca z delavci v drugih delovnih organizacijah! Pri tem so prav gotovo računali tudi s tem, komu je ta zakon namenjen - in se niso usteli: sprejet je bil brez posebnega hrupa, čeprav je bilo med tistimi, ki so ga sprejemali, gotovo lepo število prosvetnih delavcev. Mislim, da bi bilo prav, če bi se ob takih in podobnih primerih prosvetni delavci končno vendarle že zamislili in spoznali, kako smo svojega klavnega položaja krivi tudi sami! V privatnem življenju svojo nesposobnost kaj ra-

di tajimo in se proglašamo za idealiste, istočasno pa se s pravo idealistično ihto borimo med seboj za vsak dinar! Najprej priznajmo: ne hlapčujemo iz idealizma, temveč iz bojzljivosti, zaradi svoje hlapčevske nature! Šele to spoznanje bo naredilo iz nas ljudi, sposobne boriti se za svoje pravice! Menim, da je že skrajni čas za to: naše delo so najprej razvrednotili z "nagrajevanjem", zdaj še z zakonskimi določili, in vse kaže, da se vrednosti svojega dela niti sami več ne zavedamo!

Lep primer za to je v peti številki Informacij (biltenu izobraževalne skupnosti SRS za december 1968) objavljeni predlog temeljne izobraževalne skupnosti iz Slovenske Bistrice, kako naj bi v osnovnih šolah programirali 42-urni delavnik in kako kontrolirali njegovo izvajanje. Pri sestavljanju tega predloga so gotovo sodelovali tudi prosvetni delavci, razpravljali pa so o njem "tudi na dveh sestankih na Zavodu za PPS v Mariboru"! Naj iz tega akta navedem le nekaj tipičnih primerov!

Za eno uro pouka so določili maksimalno (!) pol ure priprav (biti morajo pisane), za pregled in popravo učenčevih izdelkov v materinem jeziku maksimalno 4 ure tedensko (kar bi zadostovalo komaj za popravo šolskih nalog!), za pravo posamezne proslave - 6 ur (!) in za individualno izpopolnjevanje (ki naj bi mu posvečal učitelj čim več delovnega in prostega časa) kar - 2 uri tedensko!! Tako jim je v resnici uspelo vse naloge, ki jih zakon o osnovni šoli proglašuje za učiteljevo obveznost, stlačiti v 42-urni delavnik, pa je ta predlog nehoti tudi nazorna kritika citiranih zakonskih določil. In vendar mu je izobraževalna skupnost SRS priznala toliko tehtnost, da ga je celo objavila v svojem biltenu!

Vsaj posredno je razvrednotil učiteljevo delo tudi temeljni zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. št. 43 in 52/66), ki učiteljem nič več ne priznava pravice do dopusta nad 30 dni, s čimer so najbolj primitivne pripombe na račun učiteljevih poletnih počitnic končno dobile tudi zakonsko obliko! Še zakon o javnih uslužbencih (1958) pa je z 264. členom določal: "Letni dopust učnega osebja na šolah in drugih vzgojnih zavodih se praviloma ujema s poletnimi šolskimi počitnicami. Učno osebje je med počitnicami lahko poklicano na tečaje za strokovno izpopolnjevanje in na druge dolžnosti v zvezi s pripravami za začetek šolskega leta; v tem primeru mora imeti najmanj šest tednov letnega dopusta." Do nekdanj najmanj šestih tednov dopusta danes učitelj v SFRJ nima nobene zakonske pravice! V zadnjih desetih letih je torej izgubil drugo za drugo vrsto že priznanih pravic, v zameno zanje pa je dobil - samoupravljanje na papirju!

Učitelj pa je - kot vse kaže - že tako vsestransko prepariran, da se ob vsem tem niti ne upira več, da se najbrž niti ni več sposoben upreti. Družba, ki si cer poudarja, da mora biti vzgojitelj zrela osebnost, je namreč naredila vse, da to ne bi bil: do kraja je razvrednotila njegovo delo in mu politično onemogočila vsako konkretnjšo akcijo v borbi za pravice. Toda če je naredila iz njega nemočnega hlapca, bi morala tudi vedeti, kaj od takega hlapca lahko pričakuje.